

A palóc út

Beszélgetés Bózsári Józseffel, a Palóc Út Kulturális Turisztikai Klaszter Egyesület elnökével

A Palóc Út elnevezés, főleg Nógrád és Heves megye palóc hagyományokat ápoló, közel 60 települését érintő tematikus turisztikai útvonalak összességét jelöli. A Palóc Út Turisztikai Klaszter Egyesület (PUKE) rendkívül színvonalas és tartalmas honlapján öt útvonalat találunk, amelyek segítségével az északi végvárak sorát kereshetjük fel vagy akár Mikszáth Kálmán nyomába is eredhetünk.

A Palóc Úton járva megelevenedik előttünk az élő hagyomány, az építészet, a kézművesség, a gasztronómia, a népzene és a néptánc. A települések ma is őrzik viseletü-

ket és rendezvényeiken idézik fel a hagyományokat.

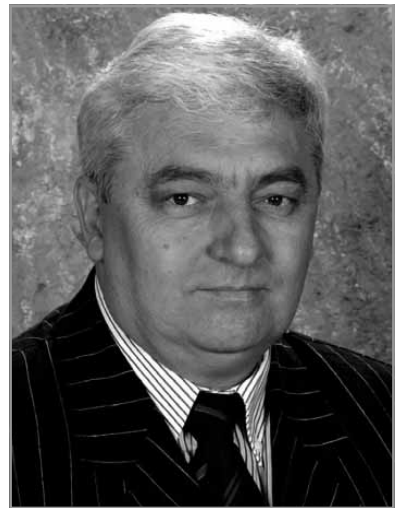
A Palóc Úton járva részesei lehetünk a palócok ünnepeinek, megkóstolhatjuk ételeiket, boraikat, megtanulhatjuk táncaikat, játékaikat és megcsodálhatjuk viseleteiket.

A Palóc Úton a néprajzi értékek mellett, az ország magas hegyei, változatos természetvédelmi területek, jelzett túraútvonalak, tanösvények, gyógyfürdők, kiváló borvidékek, barlangok, őslénytani és bányászati kiállítóhelyek, kastélyok és várak várják az utazót.

Ma a palócság egyedi és különlegesen értékes hagyatéka turisztikailag is komoly vonzerőt jelent a megyékben: szinte minden településen a mai napig élnek az egyedi viseletek, a szokások és a hagyományok.

Kelemen Éva: *Elnök úr, hogyan és mikor jött létre az egyesület illetve a klaszter?*

Bózsári József: 2002 körül került fel a „palóc út” tematikus turisztikai útvonal létrehozásának ötlete, amely Kiss János nevéhez kötődik, aki az akkori Heves Megyei Önkormányzati Hivatal Nemzetközi Kapcsolatok és Idegenforgalmi Iroda vezetője volt. Majd

2003-ban a Heves Megyei Önkormányzat egy pályázatot adott be a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Széchenyi Turizmusfejlesztési Program közös kiírására, amely kulturális útvonalak létrehozására irányult. A „Palóc Út elnevezésű tematikus turisztikai útvonal” így került bele Heves megye operatív turisztikai programjába. A támogató partnerek között szerepelt a Hevesi Népművészeti és Házipari Szövetkezet, a Heves Megyei Múzeumi Szervezet, a Megyei Művelődési Központ, a Heves Megyei Népművészeti Egyesület, valamint Nógrád Megyei Közmű-

Recski tájház

velődési és Turisztikai Intézet és több egyéb kulturális intézmény. A pályázathoz biztosított önerőből, valamint az elnyert támogatásból 2004-ben készült el egy megvalósíthatósági tanulmány, majd 2005 márciusában került sor az egyesület tényleges megalakulására, összesen 38 alapító taggal (a többség önkormányzat, de civil szervezetek, magánszemélyek, intézmények és vállalkozások is csatlakoztak).

Majd 2011-ben, egy turisztikai klaszteresedést támogató pályázat (ÉMOP-2.3.1-2009-0013 „Palóc Út” klaszter létrehozása – Néprajzi értékekre épülő tematikus út turisztikai célterületté alakítása) segítségével történt meg az klaszterre történő átszervezés. Ekkor már sok és eltérő érdeklődésű tagja volt az egyesületnek, így felmerült az igény, hogy a hatékonyabb működés érdekében, szakmai csoportokba szerveződjön a tagság.

K. É.: *Jelenleg, hány taggal és hogyan működik a szervezet?*

B. J.: A vezetőség négy főből áll, amely három munkacsoportot (turizmus, tárgyalgató, marketing) koordinál. Egy fizetett alkalmazott van, Encsi Renáta, aki évek óta lelkesen intézi az egyesület dolgait és rendületlenül írja a pályázatok. Igen nagy segítség! Nagyon

jó munkaeerő Kőházi J. Zsolt, aki kulturális közfoglalkoztatottként tudja segíteni munkánkat. Jelenleg száz tagja van a Klaszternek, a tagok zöme Nógrád megyei. Negyvenkettő az önkormányzati tag, harmincnyalc a magánszemély, valamint nyolc civil szervezet és tizenkettő vállalkozás szerepel a nyilvántartásunkban.

K. É.: *Miért éppen „palóc út”?*

B. J.: A Palóc Út, egy brand, egy marketing eszköz, egy értékekben rendkívül gazdag, de turisztikailag nem elég erős térség számára. Egy

„ernyő”, amely összefogja a szétszórta attrakciókat és felhívja a figyelmet a területre. Ez soha nem volt és nem is lesz egy klasszikus tematikus út, ami összeköt két (vagy több) pontot, amit végig lehet járni.

Az öt útvonal a palócság hagyományait őrző települések értékeire kívánja felhívni a figyelmet. Van, amelyik egy nap alatt végigjárható és van, amelyikre egy hétvégét vagy több napot kell rászánni. Kettő átéli az országhatárt is, Füleket és Kalondát is eléri. Az útvonalak által érintett településeken tájházakkal vagy kiállításokkal találkozunk, illetve különböző hagyományőrző rendezvényeken (pl. a szeptemberi Haluskafesztivál vagy a Párnafesztivál) vehet részt az érdeklődő. A rendezvények nagyon népszerűek, de van, amelyik több évtizedes hagyománnyal is bír (pl. a füleki Palóc napok vagy a siroki Várnapok). A honlapunkon található éves rendezvénynaptárban ugyanúgy megtalálható a Múzeumok éjszakája és a Tájházak napja, mint a noszvaji bortúra vagy a Palóc Kereszt Búcsú.

K. É.: *Mennyire kapcsolódik be a létrejött Klaszter a két megye turisztikai életébe?*

Palóc párnák

Palóc szuszék

B. J.: A PUKE nem idegenforgalmi vállalkozás. Segítjük és támogatjuk tagjainkat, informáljuk az érdeklődőket, de nem adunk el turisztikai terméket. Tehát a Klaszter a közvetlen turizmusban nem vesz részt. Tevékenysége, a pályázatok eredményei viszont fontos szerepet játszanak egy-egy település turisztikai kínálatának fejlődésében. Természetesen kapcsolatban vagyunk az MTZrt. Regionális Igazgatóságával, a Heves megyei TDM-ekkel és Tourinform irodákkal is.

K. É.: *Honnan jött a Szekrénygaléria ötlete és terveznek továbbiakat elhelyezni?*

B. J.: Az egyik útvonalunk a „Palóc Galériák útvonal”, amely kilenc településen vezet keresztül. A Palóc Galériák nem múzeumok, hanem a ma is élő kézművesség és képzőművészet értékeinek, szépségének és hagyományainak hirdetői. A Szekrénygalériák (összesen húsz festett szekrény és komód) húsz helyszínen vannak jelen. Úgy gondoltuk, hogy elődeink szekrényét kinyitjuk és megmutatjuk az egykor bennük őrzött kincseket (textileket, tárgyakat, viseleteket). Öt Szekrénygaléria található Heves megyében (Sirok, Recsk, Parád,

Mátraderecske, Bodony), tizenegy Nógrád megyében (pl. Kozárd, Vanyarc, Terény, Szécsény, Kazár), egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (Mezőkövesd) és 3 van elhelyezve Szlovákiában (Füle, Ragyolc, Kalonda). A szekrények, polcok, tárolók, komódok mind a palóc bútorra jellemző „habospiros” vagy kék rózsás díszítőnyűek. Az ötlet onnan jött, hogy az utak által érintett településeken található eredeti berendezésű múzeumokba vagy tájházakba kerül-

jenek „vissza” a jelenleg palóc hagyományokat ápoló, a palóc motívumokat felhasználó kézművesek termékei. A festett szekrényeket és komódokat Sasvári János és Kovács Szabolcs bútorfestő népi iparművészek készítették. A bútorok megkapták a legmagasabb – vörös A – minősítést a szakmai zsűritől. Pusztainé Borbás Enikő fazekas munkái mellett Les Gábor kerámiáit és Ferenczi Éva patkolt tojásait találjuk meg Kozárdon, Szűcs Imre népi kerámiáit Sirokban vagy Lovászné Juhász Rita palóc viseletes babáit Recskben. Füleken Gyenes Tamás fafaragó népi iparművész készítette az ácsolt ládát, vagyis szuszéket, amely a 19. század első felében a mennyasszony kelengyéjének tárolására szolgált. A kalondai Palóc Múzeum (Szlovákia)) több mint százéves épületben működött szatócsbolt, kocsmá, de rendeztek itt lakodalmat és bálkat is. Az elmúlt évtized alatt a Palóc Múzeum épületéből fokozatosan alakítottak ki egy közösségi, kistérségi szellemi központot, amely az itt élő magyarság néprajzi tárgyi kultúráját hivatott bemutatni elsősorban A kiállítás egyik szobájában a paraszti bútorok, textíliák, használati eszközök és komplett vise-

Parád, palóház

letek láthatóak. A másik teremben javarészt a mezőgazdasági használati tárgyak, a szőlő- és kenderfeldolgozás eszközei mellett az állattartáshoz használt tárgyak láthatók. A Nógrád megyei Terényben van Magyarország első Hunnia Csipkemúzeuma. A Hunnia csipke mellett bemutatják a magyar csipkefajtákat, és minél több csipkekészítési technikát, kelléket, amelyeket ki is próbálhatnak a múzeum látogatói. De ki kell emelni, hogy valamilyen galériában található szekrényt és komódot a Hevesi Népművészeti és Háziipari Szövetkezet által készített zsűrizzett szövött textíliák töltik meg. A mives textíliák között találhatóak piros kerekvirágú díszítésűek, nyers és szürke lenből készült vászon szöttesek, szedett mintás szöttesek, hagyományos párnavégek díszítményeit feldolgozó darabok. A kisebb és nagyobb filcből készített dísz tárgyak még változatosabbá teszik a kiállítási anyagokat. A jelenlegi szekrénygalériák és útvonalak mellett, a novemberben beadott pályázat további húsz új útvonalat jelöl majd ki.

K. É.: *Az egyesületnek aktív és igen eredményes múltja van. Kérem, beszéljen a tevékenységükről, az*

Parád, tájház

elnyert pályázatokról és a jövőbeli terveikről!

B. J.: Az egyesület több sikeres pályázaton van túl, amellyel segíti ezt a kulturális utat fenntartani. Szerencsére hosszú a felsorolás...

2005 márciusában részt vettünk egy Palóc Út stand-dal a budapesti Utazás kiállításon. Elkészült az első közös kiadványunk, a honlapunk, és további belföldi turisztikai vásárokon is részt vettünk. Májusban került átadásra Mátraderecskén a Palóc Út Információs Központ

épülete. Még abban az évben megvolt az első külföldi bemutatkozás is Linzben, a karácsonyi vásáron. A Palóc Út táblarendszer a 2006-os évben került kihelyezésre. Közben a tagság is bővült, szlovákiai partnerek is csatlakoztak az egyesülethez. 2008-ban nyitottuk meg az irodánkat Salgótarjánban.

Az Európai Unió pályázatok közül nagyon fontos a 2009-es (HUSK pályázat – Magyarország – Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program: 9 részvevő projekt partner (PUKE, Rimóc, Terény, HÉMA, Sirok, Kazár, Kozárd, Fülek, Kalonda), amelynek összesen közel 1 millió eurós összköltsége volt. Ennek eredményeképpen alakítottuk ki a 20 db szekrénygalériát. De megújult a honlapunk, amelyen elhelyeztünk egy digitális értéktérképet és bemutatjuk a Palóc Galériákat (Salgótarján, Fülek, Kalonda, Recsk, Kazár, Kozárd, Terény, Rimóc). A 2010-2011-ben benyújtott Észak-Magyarországi Operatív Program (ÉMOP) pályázatra a Klaszterre történő átalakulás (szervezeti átalakulás) projektjét adtuk be, közel 22 millió Ft összköltségvetéssel. Az „Európa a polgárokért Program (EACEA)”-ban 20 nemzetközi rendezvényen és

Recsk, szekrénygaléria

Sirok, tájháztornác

tanulmányúton vettünk részt. 2015-ben pedig 7 pályázat készült el (Európa a Polgárokért, Visegrádi Alap, NEA, MNVH, Central Europe, MMA).

Idén több kisebb pályázat mellett benyújtásra került a TOP-1.2.1-15-NG1 – Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés című kiírásra a „PALÓCORSZÁG KAPUJA – turisztikai látogatóközpont létrehozása, tematikus útvonalak, programcsomagok, garantált programok összeállítása, látogatómenedzsment és marketing eszközök megvalósítása Nógrád megyében” című projekt. A látogatóközpont a 21-es főút mellett, a hollókői és pásztói elágazónál valósulna meg.

K. É.: Úgy tudom, hogy egy Interreg pályázatot is beadott az egyesület, amellyel egy új információs centrum jön létre majd

B. J.: Igen, a jövőt illetően nagyon fontos számunkra a november 3-án benyújtásra került, 486 millió Ft költségű, Palócföld – Podpolanie: Közös Hagyományörző tematikus út kialakítása és látogatóbarát fejlesztése című Interreg SKHU pályázat. A pályázatban a hagyományörző utak mentén

(a határ mindkét oldalán) a gazdag kulturális örökséghez és a természeti adottságokhoz kapcsolódó turisztikai termékek fejlesztése, új célpontok létrehozása, az attrakciókat bemutató információs állomások létesítése és új élményközpontok megvalósítása (pl. kézműves porták, játszóudvarok, viseletpróbák, gaszto-kalandok) szerepel. A konkrét helyszínek: Mátradercske, Recsk, Terény, Vanyarc, Alsósztrégova, Gyetva, Hrusov. Célunk piacképes, a határvonalat figyelmen kívül hagyó, az útvonalajánlatokra épülő többszereplős, komplex turisztikai csomagajánlatok generálása és létrehozása, ez-

zel a turisztikai szereplők közötti együttműködési hajlandóság növelése, a kulturális turizmus különböző területeinek összekapcsolása: irodalmi túrák, vártúrák. Fontosnak tartjuk a meglévő épített emlékek bevonását a turizmusba és az idegen nyelvű tájékoztatás feltételeinek javítását. Egy minőségi garanciát jelentő Védjegyszoftver kidolgozása és megvalósítása is szerepel a pályázatunkban.

Nagyon fontos a tematikus turisztikai utak ismertségének növelése, a pozicionálás, az arculatfejlesztés, az imázs építés, és a térség egészének népszerűsítése, a határon átnyúló kulturális értékekre építkező turistaforgalom ösztönzése, valamint a vendégforgalom növelésével a versenyképesség növelése, a térségben működő turisztikai és kulturális szolgáltatók versenyhelyzetének javítása.

K. É.: Nagyon köszönöm Elnök Úr az interjút! Kívánom, hogy valójában valóra a tervek és nyerjenek a pályázatokon!

Ezúton köszönöm még Gyula Csabának a Palóc Út Egyesület marketing munkacsoport vezetőjének, és Encsi Renátának az egyesület titkárnak a kérdésekhez kapcsolódó, és a szervezetre vonatkozó hasznos információkat és kiadványokat.

BÓZVÁRI JÓZSEF, a Palóc Út Kulturális Turisztikai Klaszter Egyesület elnöke Nógrád megye keleti csücskében levő Szilaspogonyban született. Végzettsége vízmérnök. A Palócföld szülöttként és lelkes, amatőr hagyományörzőként, elkötelezett híve a palóc hagyományok ápolásának és közzétételének. 2008 óta a Palóc Út Kulturális Klaszter Egyesület elnöke és menedzsere.

DR. KELEMEN ÉVA kulturális menedzser, földrajz–rajz szakos tanár. Tanulmányait az egri Eszterházy Károly Főiskolán, majd a Debreceni Egyetem Természettudományi Karának tájvédő geográfus-földrajz tanár szakpárján végezte. Doktori fokozatát 2012-ben szerezte. 1999 óta dolgozik a közművelődés területén. Szakmai pályafutását Tiszazugi Földrajzi Múzeumban kezdte, majd az egri Művészetek Háza Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója volt. 2010-től az Egri Kulturális és Művészeti Központban dolgozott, mint szakmai igazgató. 2015-től a Nemzeti Művelődési Intézet Heves megyei irodájának módszertani referense.